

Georg Kühlewind Alapítvány

Harminckilencedik hírlevél

Alapítványunk 39. hírlevelében Meister Eckhart (kb.1260–1328) három prédikációját olvashatják *Schneller István* fordításában. A prédikációkat a Typotex Kiadó gondozásában az 2017-es könyvhéten megjelent *Eckhart mester válogatott prédikációi* című kötet alapján közöljük a Kiadó *külön engedélyével*, melyért ezúton is köszönetet mondunk. A válogatás alcíme:

Harminc fontos német beszéd
Huszonkilenc a legszebb német prédikációk közül
és egy részlet az *Útmutató beszédekből*

A könyv terjedelme 430 oldal. A kötet elején Schneller István *Eckhart mester élete és gondolatai* című bevezető tanulmánya olvasható, a kiadványt *Fordítói megjegyzések* zárják. Ez utóbbiból idézek: „A kötetben szereplő beszédek sorrendjét és számozását a Nikolaus Largier-féle, a kritikailag feldolgozott középfnémet és mai német szöveget párhuzamba állító kiadáson alapuló sorrend határozza meg¹, kivéve azt a három prédikációt (28., 29. és 30. beszéd), amelyek bár a korábbi Josef Quint-féle kiadásban szerepeltek², de kimaradtak a Largier által szerkesztett kötetből.” A prédikációk magyar szövege e kiadványok alapján készült. Az itt közölt három prédikáció lábjegyzetei is híven követik a Typotex Kiadó kiadását. Valamennyi Schneller István munkája. Felhívom az érdeklődők figyelmét, hogy a kiadvány jelentős kedvezménnyel megvásárolható a budapesti *Olvasók Boltjában* (XIII. Pannónia u. 35-37).

Fenyő Ervin

I.

A világtól való belső elkülönülésről és az Isten birtoklásáról

Útmutató beszédek, 6. fejezet

Ezt kérdezték tőlem: némelyek az emberektől elvonultan élnek, és szeretnek egyedül lenni, és ebben rejlik békességük, valamint abban, hogy templomban vannak – vajon nem ez lenne a legjobb? Azt feleltem erre: Nem! Figyeljete, hogy miért!

¹Meister Eckhart: *Werke* (Texte und Übersetzungen von Josef Quint. Herausgegeben und kommentiert von Nikolaus Largier. Frankfurt am Main, Deutscher Klassiker, 1993.)

² Meister Eckhart: *Deutsche Predigten und Traktate* (Herausgegeben und übersetzt von Josef Quint. München, Hanser, 1977)

Aki igaz, bizony, annak akárhol és akárkikkel is van, jó. Aki nem igaz, annak akárhol és akárkikkel is van, rossz. Aki igazságban áll, annál az Isten igazságban lakozik; és akinél Isten igaz módon az igazságban van, annál mindenütt ott van, az utcán és az emberek között éppúgy, mint a templomban, a pusztaságban vagy a cellában. Ha egyébként igazán és csakis Ő lakozik nála, akkor az ilyen embert senki sem hátráltathatja.

Miért?

Mert benne egyedül Isten lakozik, mindenben Istenre irányul, és minden dolog Istenné válik számára. Az ilyen ember Istent hordozza minden munkájában és mindenütt, és az ilyen ember minden munkáját Isten végzi. Mert aki a munka okozója, ahhoz a munka lényegibben és valóságosabban tartozik, mint ahhoz, aki elvégzi. Ha tisztán és kizárólag Isten van a szemünk előtt, bizony, akkor neki kell munkáinkat végeznie. Őt pedig, bármin dolgozik is, nem képes senki sem hátráltatni, semmiféle sokaság vagy hely. Ezért egy ilyen embert senki nem tud hátráltatni, mert nem nyereszkedik, és nem keres semmit, és nem ízlik neki semmi más, csak Isten. Mert Ő az ilyen emberrel, minden igyekezetében egyesülni fog. És ahogy Istent semmiféle sokféleség nem tudja szétszórni, így ezt az embert sem tudja semmi sem szétszórni vagy megosztani, mert ő az egy abban az Egyben, akiben minden sokféleség egy, és aki a nem-sokféleség maga.

Az embernek Istent kell minden dologban megragadnia, és lelkületét ahhoz szoktatnia, hogy Isten mindig jelenvaló legyen bensőjében, igyekezetében és szeretetében. Ügyelj arra, hogy hogyan fordulsz Istened felé, mikor a templomban vagy a cellában vagy: ugyanezt a hozzáállást tartsd meg és vidd a sokaságba, a nyugtalanságba és a másságba. És – mint már sokszor mondtam –, ha azonosságról beszélünk, nem azt értjük azon, hogy az ember minden munkát, vagy éppen minden helyet és minden embert egyenlőnek tekintsen. Ez egyáltalán nem lenne helyes, mert imádkozni jobb, mint fonni, és a templom egyre méltóbb hely, mint az utca. De tartsd meg minden munkádban ugyanazt a lelkületet, ugyanazt a bizalmat és szeretetet Istened felé, és a változatlan komolyságot. Bízzál, ha ebben megmaradsz, senki sem akadályozhat meg abban, hogy Istened jelenlétét élvezd.

De akiben Isten nem ilyen valóságosan lakozik, akinek Istent örökösen ebben vagy abban kívülről kell behoznia, és aki Istent váltakozó módon keresi, egyszer a munkálkodásban, másszor az emberek között vagy különböző helyeken, az nem birtokolja Istent. És könnyen lehet, hogy az ilyen embert valami akadályozza, hiszen Isten nem lakozik nála, nem egyedül Őt keresi, s nem is egyedül Őt szereti, és nem is egyedül feléje igyekszik. És ezért nemcsak a rossz társaság hátráltatja, hanem a jó is, és nemcsak az utca, hanem a templom is, és nemcsak a gonosz szavak vagy tettek, hanem a jó szavak és tettek is. Mert az akadály őbenne magában van, mert benne Isten még nem lett mindenné. Mert ha így lenne, akkor mindenütt és minden emberrel jól lenne, és jól érezné magát; mivel Isten lakozik nála, és ezt nem vehetné el tőle senki, és nem is hátráltathatná munkáját senki.

De mitől függ az, hogy Isten valakinél igazán lakozik-e, az, hogy valaki Őt igazán birtokolja-e?

Ez az igazi Isten-birtoklás a lelkülettől és egy bensőséges szellemi Istenhez fordulástól és az Isten felé való igyekezettől függ, és nem attól, hogy az ember állandóan és folyamatosan Rá gondol-e. Hiszen a természetünk számára lehetetlen lenne ezt elérni, nehéz is lenne, és emellett nem is lenne a legjobb. Az ember ne elégedjen meg egy gondolt Istennel, mert ha a gondolat elmúlik, Isten is elmegy.

Sokkal inkább legyen az embernek egy valóságos Istene, aki messze az ember és a teremtmények gondolatai fölött áll. Az ilyen Isten nem hagyja el az embert, csak ha az ember akarattal elfordul tőle.

Aki Istent így, létében birtokolja, az Istent Istenként veszi, és annak Ő minden dologban felragyog; minden dologról Istent ízleli és mindenben Isten képe lesz láthatóvá számára. Benne Isten mindig fénylik, és benne beteljesedik a világtól való eloldozott elfordulás, belé vésődik szeretett Istenének jelenléte. Valahogy olyan ez, mintha valaki, amikor nagy szomjúság égeti, tehet ivás helyett bármi mást, vagy gondolhat más dolgokra is; de bármit tesz is és bárkinél is időzik, legyen bár bármilyen igyekezettel vagy gondolattal vagy tettel elfoglalva, akkor sem szűnik meg benne az ivás képzete, ameddig a szomjúság tart. És minél nagyobb a szomjúság, annál erősebb a szomjúság és annál erősebb, mélyrehatóbb, jelenvalóbb és állandóbb az ital képzete. Vagy ha valaki valamit forrón és teljes szenvedéllyel úgy szeret, hogy semmi más nem tetszik neki, és nem jut el szívéig, mint éppen ez, és csakis erre vágyik és semmi másra: bizony, bárhol is vagy, bárkinél is legyen az ember, bármit is kezd el vagy csinál, soha nem alszik ki benne annak képe, amit így szeret. És minden dologban éppen annak a dolognak a képét találja, és annál jelenvalóbb lesz számára, minél erősebb és erősebb lesz benne a szeretet. Ez az ember nem keres nyugalmat, mert nem akadályozza semmiféle nyugtalanság.

Az ilyen ember igen nagy dicséretben részesül Istennél, mert minden dolgot isteniként fog fel, és többre tart, mint azok magukban lennének. Bizony, ehhez buzgóság és elszántság kell, és egy pontos odafigyelés az ember belső életére, és egy éber, igaz, megfontolt és valóságos tudás arról, hogy a lelkület a dolgok és az emberek között mire van beállítva. Ezt az ember nem az elmenekülés révén tanulja meg, akkor, ha a dolgok elől elfut, és külsőleg a magányba húzódik vissza. Ellenkezőleg, egy belső magányt kell megtanulnia, akárhol és akárkinél legyen is. Meg kell tanulnia, hogy a dolgokat áttörje, hogy bennük Istent megragadja, hogy ezáltal Isten erőteljesen és valóságosan öbelé formálódhasson. Hasonlóan ahhoz, aki az írást akarja megtanulni. Bizony, ha ezt a művészetet el akarja sajátítani, sokat és sűrűn kell ezt a tevékenységet gyakorolnia, bármilyen keserű és nehéz, sőt, ha lehetetlennek tűnik is: de ha szorgalmasan és sűrűn gyakorolja, akkor csak megtanulja és magáévá teszi ezt a művészetet. Bizony: először még minden betűn külön kell gondolkodnia és egyenként megtanulnia. Később, ha már ezt a művészetet uralja, nincs szüksége arra, hogy elképzelje és megfontolja a betűket, akkor már szabadon és kötetlenül ír. És éppen így van ez a hegedülésnél és minden cselekvésnél, amelynél a képesség igen fontos. Számára teljesen elég, ha tudja, hogy művészetét akarja gyakorolni, és ha nincs is állandóan ennek tudatában, cselekedeteit képessége alapján végzi, bármire is gondol ez idő alatt.

Éppen így kell, hogy az embert az isteni jelenlét áthassa, szeretett Istenének formája átformálja, benne kiteljesedjék, olyannyira, hogy számára Isten jelenvalósága erőfeszítés nélkül ragyogjon. Azért, hogy ezen túlmenően minden dologban kötetlenül állhasson, és a dolgokkal szemben szabad maradhasson. Kezdetben ehhez szükségképpen megfontolás és figyelmes beletanulás tartozik, mint ahogy a művészethez is annak, aki meg akarja tanulni.

II.

A lélek templomában kereskedőkről

1. prédikáció

Intravit Jezus in templum et coepit

eicere vendites et ementes³

(Máté evangéliuma 21,12⁴)

Azt olvassuk a szent evangéliumban, hogy a mi Urunk bement a templomba és kiűzte mindazokat, akik adtak-vettek ott, és a többiekhez, akik galambokat és hasonló dolgokat árultak ott, így szólt: „Tegyétek el, vigyétek ezeket el innen”.⁵ Miért űzte ki azokat, akik adtak-vettek, és miért szólította föl azokat, akik galambokat árultak, arra, hogy hurcolkodjanak el? Nem értett ezen mást, mint azt, hogy ő a templomot valójában üresen akarja, mintha csak azt akarta volna mondani: Jogom van ehhez a templomhoz, és egyedül akarok benne lakni és uralkodni. Mit akar ez jelenteni? Ez a templom, amelyben Isten hatalmasan, akaratából uralkodni akar, ez az emberi lélek, amelyet valóban magához hasonlónak formált és teremtett, amint olvassuk is, hogy a mi Urunk így szólt: „Alkossunk embert a képmásunkra, hozzánk hasonlóvá!” (I Móz 1,26). És így is tett. Olyan mértékig hasonlóvá tette önmagához az emberi lelket, hogy se égen, se földön az összes pompás teremtmény között, amelyet Isten oly csodálatos módon megteremtett, nincs egy se, amely úgy hasonlítana hozzá, mint az emberi lélek. Ezért akarja Isten ezt a templomot üresen birtokolni, hogy ne lehessen semmi más benne, csak ő egyedül. Ez pedig azért van így, mert tetszésére van ez a templom, mivel valóban hozzá hasonló, és kedvére van, ha mindig is egyedül lakik benne.

Nos, hát, figyeljete! Kik voltak azok az emberek, akik ott vettek és eladtak, és kik ilyenek még most is? Értsétek meg jól! Most kivétel nélkül csakis jó emberekről akarok nektek prédikálni. Mégis ezúttal be akarom mutatni, hogy kik voltak ezek a kereskedők, és kik ezek még ma is. Akik így adtak-vettek és teszik még ma is, akiket a mi Urunk kivert és kiebrudalt. Mindig is ezt teszi mindazokkal, akik adnak és vesznek ebben a templomban; ezek közül egyet sem akar benne megtűrni. Nézzétek, ezek kereskedők, akik súlyos bűnöktől őrizkednek, szívesen lennének jó emberek, és jót is cselekszenek – vagyis böjtölnek, virrasztanak, imádkozást és mindazt, ami még ehhez hasonló – Isten tiszteletére. Mégis mindezt azért teszik, hogy nekik a mi Urunk adjon ezért valamit, vagy hogy Isten nekik valamit megtegyen, ami

³ A fordító – Schneller István – megjegyzése az idézett bibliafordításokról a kötet végén, a könyv 428-429. oldalán: „A prédikációkban előforduló bibliai helyeket Eckhart meglehetősen szabadon idézi. Egyrészt azért, mert az általa elmondani kívántak szellemében formálja át a szöveget, másrészt feltehetően emlékezetből teszi mindezt. A fordításához fűzött lábjegyzetekben a Magyar Bibliatársulat újfordítású *Bibliája* (2014) alapján szerepeltettem az eredeti bibliai helyeket. Ahol Eckhart a protestáns bibliafordításban nem szereplő könyveket idéz, például *A Bölcsesség könyvét* vagy *Sirák fia könyvét*, ott a lábjegyzetekben a Magyar Bibliatársulat által kiadott *Deuterokanonikus bibliai könyvek a Septuaginta alapján* (Budapest, Magyar Bibliatársulat, 1998) című kötetből idéztem.

⁴ „Azután Jézus bement a templomba, és kiűzte mindazokat, akik a templomban árusítottak és vásároltak, a pénzváltók asztalait és a galambárusok székeit pedig felborította.”

⁵ Jn 2,16: „a galambárusoknak pedig ezt mondta: Vigyétek ezeket innen, ne csináljatok piacteret az én Atyám házából!”

nekik kedves lenne: ezek mind kereskedők. Mindez nagyon is szó szerint értendő, mert az egyiket cserébe akarják adni a másikért, és ilyen módon akarnak alkudozni a mi Urunkkal. Az ilyen üzlettel be vannak csapva. Mert ha mindet, amit birtokolnak, és mindazt, amit tenni képesek, és amijük csak van, odaadnák Isten kedvére, és teljesen ki is zsigerelnék magukat Isten kedvéért, Isten nem volna adósuk, hogy adjon valamit nekik, vagy tegyen valami értük, hacsak nem önszántából, ingyen is meg akarná tenni azt. Mert Isten által azok, amik, és amijük van, az Istentől van, nem pedig saját maguktól. Ezért nem adósuk Isten sem munkájukért, sem adományaikért, hacsak nem önként akarná megtenni kegyelemből, és nem pedig cselekedeteikért, sem adományaikért; mert nem sajátjukból adnak, nem maguktól cselekszenek, ahogy Krisztus maga mondja: „Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek” (J 15,5). Ezek, akik így akarnak üzletelni a mi Urunkkal, nagyon balga emberek; nagyon keveset vagy éppen semmit sem ismernek meg az igazságból. Ezért verte ki a mi Urunk őket a templomból, és kergette ki őket. Nem lehet egymás mellett a világosság és a sötétség. Isten az igazság és maga a világosság. Ha tehát Isten ebbe a templomba belép, kiűzi belőle a tudatlanságot, ami pedig a sötétség, és kinyilvánítja magát világosságban és igazságban. Akkor tűnnek el a kereskedők, amikor az igazság megismerszik, és az igazság semmiféle üzleti alkura nem vágyik. Isten nem keresi a magáét, minden munkájában kötetlen és szabad; és tiszta szeretetből munkálkodik. Éppen így tesz az az ember is, aki Istennel egyesült; az is kötetlenül és szabadon áll minden cselekedetében és Isten tiszteletére tevékenykedik, nem a magáét keresi, mert Isten cselekedete ez őbenne.

Még tovább megyek, és azt mondom: mindaddig, amíg még az ember minden munkálkodásával keres valamit abból, amit Isten adni képes vagy adni akar, hasonló ezekhez a kereskedőkhöz. Ha a kereskedő szellemtől teljesen meg akarsz szabadulni, úgyannyrá, hogy Isten téged ebben a templomban meghagyjon, úgy mindent, amire képes vagy munkáidban, tisztán Isten dicséretére kell tegyél, és attól oly kötetlennek kell maradnod, ahogy a semmi kötetlen, amely sem itt, sem ott nem található. Nem kívánhatsz ezért semmit. Ha így munkálkods, akkor a cselekedeteid szellemiek és isteniek, és akkor a kereskedők ki vannak űzve egyszer s mindenkorra a templomból, és abban egyedül Isten van; mert ez az ember, egyedül Istennel van betelve. Lássátok, ilyen módon mentes a templom minden kereskedőtől. Lássátok, az az ember, akinek se önmaga, sem más valami Istenen és Isten tiszteletén kívül nincs a szeme előtt, az minden munkájában igazán szabad, mindenfajta kereskedő szemlélettől mentes, és nem keresi a magáét, ahogy Isten kötetlen és szabad munkájában, és nem keresi azt, ami az övé.

Azt is mondtam továbbá, hogy a mi Urunk azokhoz az emberekhez, akik ott galambokat árultak, így szólt: „Tegyétek el, vigyétek ezeket el innen” (Jn 2,16). Ezeket az embereket nem ebrudalta ki, és nem is szidalmazta őket nagyon, hanem majdnem jóságosan így szólt: „tegyétek ezt el!”, mintha ezt akarta volna mondani: „Ez ugyan nem rossz, mégis hátráltatja a tiszta igazságot.” Ezek az emberek mind úgynevezett jó emberek, akik a munkáikat tisztán csakis Isten tetszésére végzik és a sajátjukat nem keresik abban, mégis saját énjükhöz, időhöz és mennyiséghez, előtthöz és utánhoz kötődve cselekszenek. Ezen cselekedetek közben hátráltatva vannak a legeslegjobb igazság elérésében; ugyanis üresen és szabadon kellene állniuk, ahogy a mi Urunk Jézus Krisztus szabad és mentes mindentől. Önmagát szünet nélkül és időtlenül elfogadja az ő mennyei Atyjától, és önmagát ugyanebben a jelen pillanatban szünet nélkül, tökéletesem újra beleszüli hátlatelt dicsérettel az atyai fenségbe, ugyanolyan méltóságban. Egészen ilyennek kellene annak az embernek lennie, aki

fogékony szeretne lenni a legnagyobb igazságra. Abban az igazságban szeretne élni, előtt és után nélkül, és anélkül, hogy mindazon munkák és képek hátráltatnák, amelyek valaha tudatában voltak. Kötetlenül és szabadon az isteni adományt ebben a jelen pillanatban elfogadva, és akadálytalanul ugyanebben a fényben hálatelt dicsérettel a mi Urunk Jézus Krisztusban újjászületve. Így eltakarodnának a galambok; ami azt jelenti, hogy mindazon munkák révén létrejövő akadályok és énhez kötöttségek, amelyek különben jók, s amelyekben az ember a sajátját nem keresi. Ezért mondta a mi Urunk igen jóságosan: „Tegyétek ezeket el, vigyétek őket innen!”, mintha csak ezt akarta volna mondani: Ez ugyan jó, mégis akadályokat rejt magában.

Ha ez a templom minden akadálytól, vagyis minden énhez kötöttségtől és a tudatlanságtól megszabadul, akkor oly szépen fénylik, oly tisztán és világosan ragyog mindenre és mindenre keresztül, amit Isten teremtett, hogy senki sincs, aki ragyogásához mérhető lenne, egyedül a nem teremtett Isten. És teljes igazsággal; ehhez a templomhoz valóban senki más sem hasonlítható, mint egyedül a nem teremtett Isten. Minden, ami az angyaloknál alábbvaló, az nem hasonlítható ehhez a templomhoz. A legfőbb angyalok maguk is csak bizonyos mértékig hasonlítanak a nemes lélek templomához, de mégsem teljesen. Az, hogy ők a lélekhez bizonyos fokig hasonlítanak, az a megismerésre és a szeretetre vonatkozik. De számukra egy cél adatott; azon nem léphetnek túl. A lélek azonban mindezen túlléphet. Ha egy lélek – és pedig egy, itt a földi létben élő emberé – a legfőbb angyallal egyazon méltóságban állna, úgy ez az ember saját képessége alapján mégis mérhetetlenül magasabbra lenne képes jutni az angyalnál, minden jelenlegi pillanatban újként, végtelenül, vagyis különösebb út és mód nélkül, az angyalok útját és az összes teremtett értelmet meghaladva. Csak az Isten szabad és nem teremtett, és ebből ered, hogy csak az Isten hasonló a lélekhez éppen szabadsága, nem pedig a nem teremtett mivolta révén, hiszen a lélek teremtett. Ha pedig a lélek a vegyítetlen fénybe jut, semmisségében oly messzire rugaszkodik el a semmiben teremtett valami mivoltától, hogy saját erejéből nem képes visszajutni teremtett mivoltába. Isten pedig teremtetlen mivoltával a lélek semmije alá áll⁶, és megtartja a lelket az ő saját valójában. A lélek azt kockáztatta, hogy megsemmisül, és nem tud saját magától önmagához visszatalálni, olyannyira elveszítette magát, mielőtt Isten ő alá odaállt volna. Ennek szükségképpen így kell lennie. Mert ahogy korábban már mondtam: „Jézus bement a templomba, és kidobta mindazokat, akik ott adtak-vettek”, és a többieknek ezt mondta: „Tegyétek ezeket el!” – Igen, lássátok, most ezt az ígét veszem: „Jézus bement és elkezdett beszélni: Tegyétek ezeket el” – és azok eltették. Lássátok, hát nem volt ott más, mint Jézus egyedül, és ő kezdett el a templomban beszélni. Lássátok, ezt valóban tudnotok kell: ha más valaki akar a templomban, azaz a lélekben beszélni, nem Jézus egyedül, akkor Jézus hallgat, mintha nem is lenne otthonában. És nincs is otthon a lélekben, mert annak idegen vendégei vannak, s azokkal beszélget. Ahhoz, hogy Jézus szóljon a lelekben, egyedül kell annak lennie, és még önnön magának is hallgatnia kell, ha Jézust hallani akarja. Nos, ekkor belép Jézus, és beszélni kezd. Mit mond az Úr Jézus? Azt mondja ki, ami ő maga. De hát micsoda is ő? Ő az Atya szava. Ugyanebben a szóban az Atya kimondja saját magát és az egész isteni természetet, és mindazt, ami Isten, ahogy ezt ő ismeri; ő pedig úgy ismeri, ahogy van. Mivel pedig ő tökéletes a megismerésben és a képességben, ezért tökéletes a beszédében is. Midőn a szót

⁶J. Quint szerint a (középfelnénet) „understat” kifejezés, amely szó szerint aláállnit jelent, megegyezik a latin „substare” szóval, ami azt jelenti: lényeginek lenni. Eckhart játszik a paradox metafizikai koncepcióval, hogy élénk tárja a lélek átalakulását Istennel egységben, amely a lélek saját valamijéből a semmibe való átkelését, majd onnan az Isten valamijébe való visszajutást jelzi.

mondja, önmagát közli és mindeneket egy másik személyben, és ugyanazt a természetet adja neki, ami neki magának van. És ugyanebben a szóban minden eszes szellemi lényt kimond, mint „képében” a szó-val lényegileg azonosat, amennyiben ez a kép öbenne foglaltatik. Annyiban azonban nem teljesen azonos a szóval, amennyiben azok fénye kihuny, amennyiben tehát mindahánynak elkülönített léte van. Mindazonáltal ők (a kihunyó fényű „képek”) azzal a lehetőséggel bírnak, hogy egy kegyelemteljes hasonlóságot érjenek el ehhez a szóhoz. És ugyanezt a szót, ahogy az önmagában van, ezt mondta ki teljességgel az Atya; a szót és mindazt, ami a szóban van.

Mármost, ha az Atya mindezt kimondta, mit mond hát akkor Jézus a léleknek? Ahogy mondtam: az Atya mondja a szót; szavakkal szól és nem másképp: Jézus azonban a *lélekben* beszél. Beszédének módja az, hogy önmagát és mindazt, amit az Atya neki mondott, úgy nyilvánítja ki, ahogy azt a szellem be képes fogadni.

Az Atya uralmának erejét a szellemben nyilvánítja ki mérhetetlen hatalommal. Ha a szellem ezt a hatalmat a Fiúban és a Fiú által befogadja, akkor ő maga is hatalmas lesz minden előrejutásban. Mégpedig úgy, hogy hozzá hasonló és hatalmas lesz valamennyi erényben és valamennyi tökéletes tisztességben, azaz tehát, hogy sem szeretet, sem szenvedés, sem semmi, amit az Isten időben megteremtett, nem képes azt az embert megzavarni, sokkal inkább abban hatalmasan megáll, mint isteni erőben, amellyel szemben minden dolog kicsiny és tehetetlen.

Másodszor, Jézus mérhetetlen bölcsességgel nyilvánítja ki magát a lélekben, amely ő maga, amely bölcsességben maga az Atya, önmagát teljes uralkodói erejével mint ugyanazt a szót ismeri meg, ami a bölcsesség maga is, és mindaz, ami abban van, úgy, amint az Egy. Ha ez a bölcsesség egyesül a lélekkel, akkor minden kétkedése, tévedése és sötétsége elvétetik, ő maga pedig behelyeztetik egy tiszta, világos fénybe, ami maga az Isten, ahogy ezt a próféta mondja: „Uram, a te világosságod által látunk világosságot.”⁷ Itt a lélekben Isten Isten által ismertetik meg; ekkor ismeri meg ezzel a bölcsességgel a lélek önmagát és minden dolgot, és ugyanezt a bölcsességet ismeri meg Istennel magával, és ugyanezzel a bölcsességgel ismeri meg a lélek az atyai uralmat termékeny nemző erejében, és a lényegi Ős-lélet, a maga egyszerű, bármiféle különbözőség nélküli, Egy-ségében.

Jézus ezenfelül még mérhetetlen édességgel és bőséggel nyilvánítja ki magát, mely a Szentlélek erejéből árad ki, túlcsondul, és túlaradóan beáramlik gazdag bőséggel minden befogadókész szívbe. Midőn Jézus önmagát ezzel a bőséggel és édességgel kinyilvánítja és a lélekkel egyesül, a lélek is ezzel a bőséggel és édességgel árad önmagába, és árad ki önmagából, önmagán és minden dolgon túl, kegyelemteljesen hatalommal és eszközök nélkül vissza az első eredetibe. Ekkor a külső ember engedelmes a belsőnek mindhalálig, folytonos békében és Isten szolgálatában mindenkor.

Ahhoz, hogy Jézus mibelenk is el tudjon jönni, és ki tudjon üzni, és el tudjon takarítani minden hátráltatást és minket egyé tegyen, ahogy ő az Atyával és a Szentlélekkel egy, Egy Isten. Hogy mi övele éppígy legyünk egyek, és örökké azok maradjunk, ehhez segítsen minket az Isten.

Ámen.

⁷ Zsolt 36,10: „Mert nálad van az élet forrása, a te világosságod által látunk világosságot.”

III. Az igaz szegénységről

52. prédikáció

Beati pauperes spiritu, quia ipsorum
est regnum coelorum
(Máté evangélium 5,3)

Bölcsessége szavát hallatta az üdvösség, és így szólt: „Boldogok a szellemben szegények, mert övék a mennyeknek országa.”⁸ Minden angyalnak, minden szentnek és mindannak, ami valaha született, hallgatnia kell, amikor az Atya örök bölcsessége szól. Mert az angyalok és minden teremtmény összes bölcsessége sem ér semmit Isten beláthatatlanul mély bölcsessége előtt. Ez a bölcsesség mondta azt, hogy a szegények boldogok.

Márpedig kétféle szegénység van. Az egyik a külső szegénység, ami jó és dicséretes annál az embernél, aki önszántából, Krisztus iránti szeretetből magára veszi, mert ő is ezt tette ezen a világon. Erről a fajta szegénységről nem akarok tovább beszélni. Van azonban egy másfajta szegénység is, amit a mi Urunk szavaiból érthetünk meg, mégpedig azokból, amelyek így hangzanak: „Boldogok a szellemben szegények.”

Kérlek benneteket, hogy legyetek ti is ilyen szegények, hogy ezt a beszédet megértsétek, mert az örök igazságra mondom nektek, ha nem vagytok olyanok, mint az igazság, amelyről beszélünk, nem fogtok engem megérteni.

Néhányan megkérdezték tőlem, hogy mi a szegénység maga, és milyen is a szegény ember. Erre akarunk most válaszolni.

Albert⁹ püspök azt mondja, hogy az a szegény ember, akit semmi, amit Isten teremtett, nem elégít ki. Ezt pedig jól mondja. Mi azonban többet mondunk, és a szegénység magasabb értelmét keressük: az a szegény ember, aki semmit nem akar, semmit nem tud és semmije nincs. Erről a három pontról akarok beszélni, és kérlek titeket, az Isten szerelmére, hogy ezt az igazságot értsétek meg, ha képesek vagytok rá. Ha nem értitek, akkor se szomorkodjatok emiatt, mert olyan természetű igazságról akarok beszélni, amelyet csak egy kevés jó ember fog megérteni.

Arról mondjuk először is, hogy szegény ember, aki semmit nem akar. Ennek jelentését néhányan helytelenül értelmezik. Ők azok, akik a bűnbánatban és a külső gyakorlatokban is kitartanak önző énjük mellett. Pedig – ó, szent ég – milyen keveset ismernek ezek az isteni igazságból! A látszat szerint vallásos emberek, de belül szamarak, mert nem értik meg az isteni igazság tulajdonképpeni értelmét. Ezek az emberek mondják ugyan, hogy az szegény ember, aki semmit nem akar, ezt azonban

⁸Mt 5,3: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.” (A magyar bibliafordítások a „ lelki szegények” szóhasználatot alkalmazzák, itt azonban a „szellemben szegények” fordítás szükséges.)

⁹„Nagy” Albert (Albertus Magnus), akit Launingeni Albertnek is neveznek – aki szintén dominikánus volt –, többek között Strassburg és Köln konventjeiben tanított, ahol is 1280-ban meghalt. Kölnben feltehetően Eckhart tanítója volt; valószínű, hogy Eckhart természettudományos érdeklődése rá vezethető vissza.

így értik: éljen úgy az ember, hogy akaratát ne valósítsa meg soha semmiben, hanem inkább törekedjen arra, hogy Isten mindennél kedvesebb akaratát betöltse. Ezeknek az embereknek jó, mert szándékuk jó, s ezért dicséretet is érdemelnek. Isten jutalmazza meg őket könyörületből a mennyel is! Én azonban az isteni igazságra mondom, hogy nem ezek az emberek szegények, még csak nem is hasonlítanak hozzájuk. Azok tartják őket nagyra, akik semmi jobbat nem ismernek. Én azonban azt mondom, hogy szamarak, akik az Isteni igazságból semmit sem értenek. Jó szándékuk alapján nyerjék el a mennyországot, de a szegénységről, amelyről most beszélni akarok, nem tudnak semmit.

Ha mármost valaki megkérdezne, milyen is akkor az a szegény ember, aki semmit nem akar, azt válaszolnám: ameddig az emberben még megvan az az akarat, hogy Isten legkedvesebb akaratát betöltse, addig még nem abban az értelemben szegény, amelyről beszélni akarunk, mert az ilyen embernek még megvan az az akarat, hogy Isten akaratának eleget tegyen, ami még nem igazi szegénység. Mert ahhoz, hogy az ember igazán szegény legyen, teremtett akaratától is szabadulnia kell, ahogy híjjával volt ennek akkor is, amikor még nem volt. És az örök igazságra mondom nektek: mindaddig, amíg megvan az az akaratotok, hogy Isten akaratát betöltsétek, és Istenre és az örökkévalóságra vágytok, nem vagytok igazán szegények. Csak az a szegény ember, aki semmit nem akar és semmire sem vágyik.

Amikor még őseredetemben voltam, nem volt ott Istenem, s önmagam oka voltam. Nem akartam semmit, nem vágytam semmire, mert egy mindentől mentes lét voltam, s az igazságban gyönyörködve önmagamat ismertem meg. Amit akartam, az voltam, és ami voltam, azt akartam, és ott álltam Isten és a dolgok nélkül. Amint azonban szabad akaratból onnan kiléptem, és teremtett lényem megkaptam, már volt Istenem. Mert mielőtt a teremtmények lettek volna, Isten nem volt „Isten”, sokkal inkább az volt, ami volt. Amint a teremtmények létrejöttek, és teremtett létüket megkapták, Isten nem volt többé önmagában Isten, hanem a teremtményekben lett Isten.

Azt mondjuk tehát, hogy Isten amennyiben „Isten”, nem a teremtmények legfőbb célja, mert éppoly magas rangja van a legkisebb teremtménynek is Istenben. És ha úgy adódna, hogy egy légy értelemmel bírna, és megkísérelné értelemmel kutatni az isteni igazság örök, beláthatatlan mélységét, ahonnan származott, azt mondanánk, hogy Isten mindazzal, amivel „Isten”-ként létezik, nem volna képes a legyet betölteni vagy megelégtíteni. Ezért kérjük Istent, hogy „Istentől” szabadok legyünk, és az igazságot ott értsük meg, ahol a legfőbb angyalok, és a légy és a lélek egyek. Ahol én is voltam, és az voltam, amit akartam. Ezt mondjuk tehát: ahhoz, hogy az ember szegény legyen akaratában, oly kevésbé kell akarnia és kívánnia, amennyit akkor akart és kívánt, amikor még nem volt. Ebben az értelemben szegény az az ember, aki semmit sem akar.

Másodszor, szegény ember az, aki semmit nem tud. Egyszer már mondtuk, hogy az embernek úgy kell élnie, mintha sem önmagának, sem az igazságnak, sem pedig Istennek nem élne. Most azonban másképp mondjuk, és többet is akarunk mondani: aki ezt a szegénységet magáénak szeretné tudni, úgy kell élnie, mintha tudomása se lenne arról, hogy akár ő magának, akár az igazságnak, akár Istennek él. Hanem olyannyira szabadnak kell lennie minden tudástól, hogy tudomása, ismerete, érzékelése se legyen arról, hogy Isten őbenne él – sőt, szabadnak kell lennie mindattól az ismerettől is, ami benne él. Mert amikor még az ember Isten örök lényében volt, nem más élt benne, ami élt, az ő önmaga volt. Ezért mondjuk azt, hogy legyen az ember éppoly szabad saját tudásától, mint amennyire szabad volt, amikor még nem

volt, és hagyja Istent úgy működni, ahogy neki tetszik. Az ember pedig álljon megüresedve.

Minden, ami valaha Istenből kikerült, szintiszta működésre van beállítva. Az embernek rendelt működés pedig a szeretet és a megismerés. Sokat vitatkoznak azon, hogy miben is rejlik leginkább a boldogság.¹⁰ Néhány mester azt mondta, hogy a szeretetben. Mások szerint a megismerésben és a szeretetben, s ez már találóbb. Mi azonban azt mondjuk, hogy sem a megismerésben, sem a szeretetben, hanem a lélekben abban a valamiben, amelyből kiárad a megismerés és a szeretet. Ez a valami maga nem ismer meg, s nem is szeret, ahogy ezt a lélek erői teszik. Aki ezt a valamit felismeri, megtudja, hogy miben rejlik a boldogság. Ennek a valaminek nincs ezelőttje, nincs azutánja, és nem vár semmiféle eljövendőre, mert sem nyerni, sem veszíteni nem képes. Ezért is van megfosztva annak tudásától, hogy Isten működik benne, sőt, éppen önmaga az, aki önmagában részesül, azonképpen, ahogy Isten teszi.

Ezért mondom, hogy az embernek oly készen és oly szabadon kell állnia, hogy ne tudja és ne is ismerje fel, hogy Isten benne működik. Így lehet övé a szegénység.

A mesterek azt mondják, hogy Isten lét, értelemmel áthatott lét, és minden dolgot ismer. Én azonban azt mondom: Isten nem lét, s nem értelemmel áthatott lét, és nem ismer meg sem ezt, sem azt. Ezért mentes Isten mindentől, és éppen ezért ő minden. Ahhoz, hogy valaki a szellemben szegény legyen, nélkülöznie kell minden saját tudást, hogy semmiről ne tudjon – sem Istenéről, sem teremtményről, sem saját magáról. Ezért szükséges arra vágyania, hogy ne tudjon és ne ismerjen meg semmit Isten műveiről. Így lehet az ember saját tudását tekintve szegény.

Harmadszor, az a szegény ember, akinek semmije sincs. Sokan mondták, hogy az a tökéletesség, ha az ember e föld anyagi dolgai közül semmit sem birtokol, és ez abban az értelemben igaz is, ha az ember önként mond le azok birtoklásáról. Én azonban nem ebben az értelemben gondolok a szegénységre.

Az imént azt mondtam, hogy az a szegény ember, aki nem Isten akaratát akarja betölteni, hanem aki úgy él, hogy saját akaratától és Isten akaratától olyan szabad, mint amilyen akkor volt, amikor még nem volt. Erről a szegénységről mondjuk, hogy a legmagasabb rendű szegénység. Másodjára azt mondtuk, hogy az a szegény ember, aki Isten működéséről saját magában semmit nem tud. Ha valaki a tudástól és megismeréstől ilyen szabad, ez a legtisztább szegénység. A harmadik szegénység, amelyről most beszélni akarok, amely a legrendkívülibb, az, ha az embernek nincs semmije.

Most pedig jól figyeljete! Gyakran mondtam, és nagy mesterek szintén mondják, hogy az embernek úgy a belső, mint a külső dolgoktól és munkáktól szabadnak kell lennie, hogy Isten saját tulajdon helye lehessen, ahol Isten munkálkodhat. Most viszont másképpen mondjuk. Lett légyen bár úgy, hogy az ember minden dologtól, minden teremtménytől, önmagától és Istentől szabad, de még abban a helyzetben van, hogy Isten működésre alkalmas helyet talál benne, mégis azt kell mondjuk, hogy mindaddig, amíg ez az emberben van, addig az ember nem a legmélyebb szegénységgel szegény. Mert Isten nem törekszik arra, hogy az emberben legyen egy hely, hol Ő munkálkodhat. Hanem [csak] az a szellemben szegénység, ha az ember Istentől és minden munkájától olyan szabadon áll, hogy amennyiben Isten a

¹⁰Akkoriban különösen a dominikánus és ferences koldulórendek akadémiaileg képzett képviselői között sokat vitatott kérdés volt, hogy az akarat vagy a megismerés, azaz a szeretet vagy az ismeret elsődleges.

lélekben munkálkodni akar, mindenkor önmaga az Isten legyen az a hely, ahol ő munkálkodik. És ezt Isten szívesen tenné. Mert ha az Isten az embert ilyen szegényen találja, akkor Isten saját művén munkálkodik, és az ember elszenvedi Istent önmagában. Isten pedig önnön munkálkodásának színhelye lesz; az ember pedig e munkálkodásban csak Istent-elszenvedő, tekintettel arra, hogy Isten az egyetlen, aki önmagában munkálkodik. Itt, ebben a szegénységben nyeri el az ember az örök létet, azt, ami volt, ami most ő, s ami örökre megmarad.

Szent Pál ezt mondja egy levelében: „Mindaz, ami vagyok, Isten kegyelme által vagyok.”¹¹ Most azonban úgy tetszik, mintha ez a mostani beszédem kegyelem feletti, lét feletti, megismerés, akarat és vágy felett állna. Hogyan lehetnek akkor igazak Szent Pál szavai? Azt felelhetnénk erre, hogy Szent Pál szavai igazak. Szüksége volt arra, hogy a kegyelem ott legyen őbenne, mert az Isten kegyelme vitte véghez, hogy ami esetleges volt, lényegivé vált benne. Ahogy a kegyelem véget ért, és művét beteljesítette, ott maradt Pál, s az maradt, ami volt.

Azt mondjuk tehát, hogy az embernek olyan szegénynek kell lennie, hogy se ő ne legyen hely, se ne legyen hely őbenne, ahol Isten munkálkodni tud. Ha az ember helyet hagy magában, még különbözőséget őriz. Ezért kérem Istent, hogy szabadítson meg „Istentől”; mert lényegi létem Isten fölött áll, amennyiben Istent mint teremtmények kezdetét fogjuk föl. Istennek abban a létében ugyanis, ahol Isten minden lét és különbözőség nélkül való, ott voltam én magam, saját magamat akartam, saját magamra ismertem rá, hogy ezt az embert megteremtsem. És ezért vagyok saját magam oka. Létem alapján, mely örök – és nem keletkezésem alapján, amely időbeli. És ezért vagyok nem született; és nem született voltom szerint, mely örök, nem halhatok meg soha. Nem született mivoltom szerint voltam öröktől, vagyok most és maradok örökké. Ami születésem szerint vagyok, az meg fog halni és meg fog semmisülni, mert halandó; ezért kell az idővel együtt elpusztulnia. Örök születésemben született minden dolog, én voltam önmagam és minden dolog oka, és ha úgy akartam volna, nem lennék sem én, sem bármi más. Ha pedig nem lennék, „Isten” sem lenne: annak, hogy Isten „Isten”, én vagyok az oka; ha nem lennék, Isten sem lehetne „Isten”. Mindezeket nem szükséges tudni.

Egy nagy mester mondta, hogy áttörése nemesebb volt, mint kiáradása, és ez igaz. Amint Istenből kiáradtam, minden dolog ezt mondta: Isten van. Ez azonban nem tud boldoggá tenni, mert ebből mint teremtményt ismerem meg magamat. Az áttörésben, ahol saját akaratomtól és Isten akaratától, minden munkájától és Istentől magától szabadon állok, minden teremtmény fölött álló vagyok, nem vagyok sem „Isten”, sem teremtmény, hanem inkább az vagyok, ami voltam és ami maradok, most és mindörökké. Itt olyan lendületre teszek szert, mely minden angyal fölé repít. E lendületben olyan hatalmas gazdagságot kapok, hogy Isten sem elég nekem, mindazzal, ami Istent „Isten”-né teszi, és minden isteni művével sem; mert ebben az áttörésben megértem, hogy Isten és én egyek vagyunk. Itt az vagyok, ami voltam, nem csökkenek és nem növekedek, mert itt a mindent mozgató mozdulatlan ősök vagyok. Itt Isten nem talál helyet az emberben, mert az ember ezzel a szegénységével azzá lesz, ami örökké volt, és ami mindig is marad. Itt Isten egy a szellemmel, és ez a legteljesebb szegénység, amit az ember megtalálhat.

Aki ezt a beszédet nem érti, ne bánkódjon szívében! Mert mindaddig, amíg az ember nem válik olyanná, mint ez az igazság, nem fogja ezt a beszédet megérteni. Mert ez a leplezetlen, Isten szívéből eredő igazság.

¹¹ I Kor 15,10: „De Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok...”

Hogy így élhessünk, hogy mindezt örökre megtapasztalhassuk, ehhez kérjük Isten segítségét.

Ámen.